

NÉPNEVELŐ.

KATH. NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI LAP.

Megjelenik a szorgalmi időben minden szombaton. Előfizetési ár: Egész évre 4 frt Fél évre . . 2 frt	Szerkesztő és laptulajdonos : Dr. KOMLÓSSY FERENCZ. Főmunkatárs: Zelliger Vilmos.	Szerkesztőség és kiadóhivatal : BUDAPEST VI., Érsek-utca 2. szám.
---	---	--

TARTALOM: A legfontosabb kérdés: az ifjúság oktatása és nevelése. (Huszár Károly kanonok-elnök beszéde.) — A tanítók nyugdíj-ügye. (Folytatás.) — Levelezés Velösy Lipót. — T á r c z a : Nagyságok. — Vegyesek. — Hirdetés.

A legfontosabb kérdés: az ifjúság oktatása és nevelése.

(Huszár Károly kanonok-elnök megnyitó beszéde.)

Üdvözlöm lelkemből az új iskolai év küszöbén mindnyájokat, mint római ker. kath. tanítókat, mint a székesfehérvári róm. ker. kath. szülők megbízottjait, képviselőit, helytartóit, kiknek legdrágább kincseiket, gyermekeiket átadták a végre, hogy azokat Isten dicsőségére, a szülők és gyermekek örök üdvére, a ker. kath. egyház öröme és gyarapodására, önmagok és a haza és emberiség javára helyettők oktassák és neveljék. Ezen istenes és szent célra az egek Urától testi és lelki erőt kívánok mindnyájoknak!

Jól tudják, mi történt országszerte több helyen, kivált népesebb városokban, nálunk is.

A katolikus papokat az iskolákra való felügyeletől eltávolították, a hitoktatást rövid két órára szorították úgy, hogy a szokott rendes imádságokat betaníttatni, a katekizmust, bibliát, szerzetársokat magyarázni, felmondani, az ifjúságot a gyónás, áldozás, bérmlásra kellően elkészíteni, teljes lehetetlenség.

Kimondották, hogy az ősi ker. kath. iskolák közös iskolák, melyekbe járhat mindenféle vallású gyermek, hol taníthat mindenféle vallású ember és így a ker. kath. gyermekeknek vannak mindenféle vallású tanáraik. A ker. kath. iskolakönyveket kivették a ker. kath. gyermekek kezéből stb.

Isteni és egyedül üdvözítő hitökből élő ker. kath. embereknek soha sem kellett az ily visszás állapot; most pedig, látván a mindinkább elkorcsuló, elvaduló, garázdálkodó, hitetlen és erkölesszűtlen fiatalágot: nem esodálhatjuk, ha megdöbbenve ébrednek, mozognak az olyanok, kik Istent, hitet, üdvösséget, ivadékaikat, hazájukat, nemzetüket szeretik teljes szívükből, lelkükből.

Ezek előtt a legfontosabb kérdés az iskola, az oktatás és nevelés kérdése és tisztán belátják, hogy akié az ifjúság, azé a jövő.

De nemcsak a keresztényt, hanem minden józan és becsületes embert érdeklí az iskola, az if-

juság oktatása és nevelése. — Ha egy pogány a gyermeknek, mint az Isten képe és hasonlatosságának végtelen értékét és nemességét nem is fogja fel egészen, de azért mégis sejtí azt lelkében.

A régi görög és római pogányság nemesb lelkei ezen elvhez szabták magokat: A gyermeket tisztelet illeti meg, vagyis egy gyermek előtt bizonyos szent borzalommal kell lennünk és az ő ártatlanságát és romlatlanságát szem előtt kell tartanunk mindig.

Mindenekelőtt azonban a ker. kath. hit ismereti meg velünk a halhatatlan, az Isten képe teremtett léleknek végtelen fölséges méltóságát.

A gyermekben a Teremtőnek legdrágább képe a lélek, az Istentől nyert állapotában, tisztábban és fényesebben tűnik föl szemünk előtt. A gyermekben a legszeplőtelenebb és legszentebb Istennek művét a förtelmes világ lehelete még nem szentségtelenítette meg és nem csufította el.

A kétkedés vagy előítélet mérge a hívő gyermeki lélek egyszerűségét és boldogságát még nem ronglotta meg. Ravaszág és cselszövés nem látszik a becsületes, igaz és őszinte gyermeki szemben; piszkosság vagy aljasság nem homályosítja fényét.

Különösen a keresztségben természetfölötti életre ujjászületett gyermeket minden jó ember az Isten szemfényének, a Szentháromság drága kincsének tekinti, kinek lelkében a Szentlélek lakik és munkálkodik.

Avagy ha ily romlatlan keresztény gyermek előttünk áll, nem tekintjük-e ama drága gyöngynek, melyért az ég s föld királya elhagyta az eget s feláldozta életét, hogy szívverével megváltsa és megtisztítsa, a Szentlélek szeretet- és kegyelem-tüzével mintegy tűzben megaranyozza, kifényesíti és drága gyémánttá változtatja?

Nem jut-e itt eszünkbe a Szentírás szava, hogy a Megváltó a legkedvesb barátja a gyermekeknek, kiket karjaira vett, átölelt és megáldott? »Hagyjátok a kisdedeket hozzám jönni; mert ilyenek az Isten országa«, szólt édes Üdvözítőnk és e szavakkal utat nyitott a kisdedeknek az ő szent szívéhez.

Mindama lények és dolgok közt, melyek az ember szemébe ötlenek, az ember csakis önmagát ismeri szellemi, vagyis gondolkozó és szabad akaratú lénynek, és így hiterkölesös lénynek is.

Mig egy állat sem imádkozik: a pogány Cícero szavai szerint egyetlenegy nép sem volt, melynek nem lett volna istene és áldozata, vagyis ne lett volna religiója és religió gyakorlata.

Mig egy állatban sincs nyoma a lelkiismeretnek szégyen vagy kötelességérzetnek; minden ember, kivétel nélkül, kötve érzi magát a lelkiismeret által, mely minden esetben tudtára adja, mi rossz, mi jó, mi becsületes és mi becsutelen, mi helyes és mi helytelen és mely őt minden rossz, becsutelen és helytelen tettért kérlelhetlenül és szünet nélkül bünteti és kínozza. Kötve érzi magát a szégyenérzet által, mely a vért felforralja érében, homlokát és arcát lángba borítja. Kötve érzi magát az elutasíthatlan kötelességek által, melyeket közvetlenül lelkében megismert erkölcsi törvények szabnak rája.

Az ember tudja, hogy gyilkolnia, lopnia, rabolnia nem szabad. Ezért már a régi világnak pogány államai is, melyek az Isten tíz parancsáról mítssem hallottak, a gyilkosok, tolvajok, rablók részére büntetést szabtak és végrehajtották.

Még a legvadabb néptörzsök is Afrika vagy Amerika őserdeiben a természeti törvény által ismerik az Isten parancsait és házi vagy közrendjökben büntetést szabnak olyanokra, kik az abból eredő kötelességeket megsértik.

Az ember az ő hiterkölesi jelleme által egy természetfölötti hatalom alatt áll, mely föltétlenül parancsol neki és uralkodik fölötte. Mint hiterkölesi lény egy másik, természetfölötti világba tartozik. Az embernek igazi értéke és nemessége

az ő hiterkölesi minőségében és cselekvésében áll. Így áll előttünk az ember, így a gyermek is, mivel ember.

A gyermeket, a mennyiben teste vagy, úgy mint a fiatal állatokat föl kell növesztetni, a mennyiben pedig lelke van, lelkileg ki kell képezni és nevelni kell. Az a testi ápolás, ez pedig oktatás és nevelés által történik.

Itt azonban előre megjegyzem, hogy én nem tartok a mai tanításmóddal.

Most az iskolákban nagyon sok tananyag össze van halmozva és a gyermekek emlékezetét oly egyoldaluan és tulságosan megterhelik, hogy nem csupán az élénk, vidám érzék, az ép kedély és az akarat törekvése és kedve; hanem az igazi gondolkodás, az ítélet, a megértés is elcsúszhat a gyermekben. Ennek az eredménye a sokféle féltudás, mely rossz keresztényeket, haszonvehetetlen vagy engedetlen polgárokat és elégedetlen embereket szerez.

Ha iskoláinkban egy kicsit körültekintünk, legott zöld és sárga színeket játszik előttünk minden. A mai iskolai rendszernek a főelve: Csak sokfélét tanulni; hanem ennek visszhangja: sokat nem tanulni.

Mindent bemagolni és felette keveset felfogni; mindent elnyelni és keveset megemészteni; mindíg csak fejből tanulni és vajmi keveset fejben tartani; mindenből keveset szörpölni és nyalakodni és semmit alaposan érteni és tanulni; mindent üzni, semmit rendesen: ezt ha valahol, a mai iskolákban csakugyan föl lehet találni.

Az Istenért! Mi lesz a polgár és földműves gyermekekből, kiknek emlékezetét világtörténelmi nevekkel, számok és adatokkal, földrajzi vonalok, pontok és húzásokkal, nyelvtani szabályokkal és

TÁRCZA.

Nagyságok.

Ha valami »alapos tudomány« ember, pl. egy német tudós azt a meglepő felfedezést publikálná világgá, hogy ő az emberi állatok között talált tollasokat is, bizonyára óriási feltűnést keltene általa. Mert mióta Plátó ama tantételét felállította, hogy az ember »tollatlan« kétlábú állat, — mondom, azóta az emberek abba teljesen megnyugodtak.

Eppen azért sokan kaesának tartanak egyszerűen ezt az egész felfedezési históriát s előhozakodnának holmi »német alapossággal« és a jó Isten tudja még mi mindennel nem, de viszont egy más rész, talán jóval nagyobb az előbbeninél, tréfára fogná s jó ízűen megmosolyogná a sógort, mig egy kis töredék nem respektálva Plátó nagyságát, talán komolyan venné a dolgot s keresné e esodaszörnyeket a Pápuák között vagy valahol Grönland szigetén. . . . Pedig hogy ilyen képzelt szörnyekre akadjunk, nem kell hogy a Pápuákat vagy a Grönlandiakat keressük fel, megtaláljuk őket a saját szabásu embertársaink között is; sőt

mi több, gyakran ők maguk vezetnek bennünket nyomra az által, hogy tollazatukat fitogtatják.

Vagy ki ne hallott volna már »hatalmas tollú«, »gyenge tollú« emberkékről, azután meg »aranyos tollú«, »csipős«, »fanyar« vagy éppen »költői tollú« óriásokról? Vagy ki ne tudná azt, hogy az »ilyen tollas« embernek, nem mindennapi alkalomkor, nem éppen mindennapi emberek mesterségök szimbolizására »arany tollat« adnak emlékül. Azt hiszem ezek után annak a nagy tudomány (—) embernek ez egyszer megbocsájthatunk — alaposágáért. Mert valóban akadáhat ő olyan tollasokra is, »akik« csakugyan megérdemlik, hogy — természetem házi szárnyasaink közül, ahoz a fajtához soroljuk, mely fajtának — tisztességgel szólván — a vidéki kisasszonykák között is van képviselőjük; hogy pedig ez a fajta — már t. i. nem a kisasszony — csak sülve élvezhető és minden másféleképp elképzelhető alakban csak sületlen portéka, az nyílt titok.

De nemcsak a liba dicsekedhetik »benső rokonokkal« a tollas emberek sorából, mert kivüle sokkal magasabb röptű osztálybeliek is találnak többé-kevésbé hozzájuk hasonló rokonokat. Többé-kevésbé mondom, mert nem tudom, hogy melyik fél haragudnék meg a »határozott jellegű« összehasonlításért.

kivételekkel, természettani erők, törvények és kísérletekkel, növény, állat és ásványnevekkel, fonttal és röffel, meterrel és centimeterrel, itczével és literrel stb. hétfő reggeltől szombat estig mindigre tölesérezik, miközben a gondolkozásra nem jut idő és nincsen pihenés; a katekizmus és biblia történet kérdéseit és feleleteit pedig sovány órával kielégítik.

Csodagyermeknek kellene lenniök, hogy mind-ama tananyagokkal megbirkózzanak és testben s lélekben épek maradjanak.

Nem, az ember lélek; és épen azért lelkileg ébreszteni kell, nem pedig agyonnyomni; fejleszteni és kiképezni kell, nem pedig a reáliák közé temetni és legnemesb lelki erejében mintegy megfojtani.

Nevelés nélkül minden oktatás hiu és nincs igazi gyümölcse. Ha az iskola nem nevelőintézet, akkor megszűnik iskola lenni, — idomító, dressirozó intézetté változik.

És miben áll a nevelés? Abban, hogy az ember testre és lélekre nézve és minden tehetsége és erejével egyöntetűen és összhangzólag, az ő példaképe Krisztus Jézus szerint, az ő eredeti, az első embereknek büntetlen paradiesomi állapota felé legyen vezetve és az Isten képe és hasonlatossága az emberben lehető tökéletesen vissza legyen állítva. A nevelésnek legfőbb és végezőlja tehát az Istenhez való hasonlatosság, a Krisztus Jézussal való egyformaság.

És ez ember igazi méltóságának, szépségének, tökéletességének és földi és sirontuli boldogságának, szintugy tekintve az egész emberi társaságot, melynek tagja, az ember értékének és hasznosságának legfőbb eszmeképe.

De csinján a tréfával — azaz hogy kísértünk meg tréfával keverni a komolyat, másra bizván annak kitalálását, hogy hol ennek a kezdete s amannak a határa.

Mutassuk be egy-két igazán tipikus alakját e tollas világnak.

Legelső helyt van az a nagy csoport, mely mindég, de mindég írni akar; neki mindegy akár-miről, vagy akármit, de ő akar. Ugy van ezzel a dologgal, mint a levágott szárnyu kotnyeles szarka: mindenhez hozzáfog, mindenüvé repülni akar, de nem bírja a — farka. . .

Közvetlen szomszédja ennek az a sokat mondó arcú és »pelyhes« állu ifju, aki sok nyögés után megirt egy-két jegyzőkönyvet — ott a Népevelők Lapjába s az a szent meggyőződés vezérli, hogy ő most e tetteivel az emberiségnek — akarom mondani a lapnak megmérhetlen szolgálatokat tett. . . Ha az utcán találkozol vele, minden zsebe tele ujsággal; beszél legujabb fontos küldetéséről. — A szerkesztőről s néhány nagynevű tanferfiuról ugy szól, hogy te szentül azt hiszed, hogy leg-alább is puszi pajtása azoknak; a kisebb fajta paedagogusokra rá sem hederit, azonban magát el nem felejtí párhuzamba említeni a nagyokkal.

A világ isteni Megváltója mondta: Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes.

Tehát az Istenhez való hasonlatosság, ez és csupán ez minden ember fiának legfőbb és legmagasztosb rendeltetése; és azért a gyermeknevelésnek egyetlen gondolható hivatása az, hogy a gyermek arra legyen képesítve és vezetve, hogy jó kedvvel és buzgalommal iparkodjék az Istenhez hasonlóvá lenni.

Egyetlenegy oly ember sincs, a ki még hisz Istenben és a nevelésnek eme hivatása ellen kikelhetne. A kérlelhetlen következetesség ezen igazságból: »Hiszek egy Istenben«, feltartóztatatlanul minden józan nevelészetnek ama legfőbb elvére készíti! Szülék és mindenféle nevelők, kell, hogy tanonczaikban az Istenhez való hasonlatosságra törekvést tekintsék nevelési tevékenységük legfőbb és végezőljául.

Tehát ha kérdi valaki: Mire legyenek a gyermekek az iskolában nevelve? Mi azt feleljük? Az Istenhez való hasonlatosságra

Vannak szabadoncok, kik csak magok akarnak szabadok lenni; kik minden megbizatas nélkül mások ügyében, minden silánységuk mellett szerepelni, dönteni szemtelenkednek: kik a szemédombon azt kürtölik: »Nem arra kell nevelni, hanem tolerantiára, felekezeti békességre, emberszetre«. Minek azonban ők magok ellenmondanak egyenest és kihívólag.

Ha az ifjuság rakonczátlanságán magok a tanítók, hitoktatók megdöbbennek és eliszonyodnak; ha a fiatal gonosztevők ijesztőleg szaporodnak; ha az iskolákból, melyekben nincs igazi vallásos nevelés, nem lehet, mert iskolakönyveik, olvasmányaik vallástalanok, tolvajok, rablók, gyilkosok, káromkodók, verekedők stb. stb. kerülnek ki és az

Az elintézésre váró tanügyi kérdések felvételénél siet megjegyezni, hogy »ők« (t. i. ő is) már »tettek« lépéseket s a siker elmaradhatatlan. Rendes szokása nagy emberekről, nélküle véghezvitt nagy tettekről kicsinylőleg beszélni. Ha a mult IV. egyetemes tanítógyűlésről beszél — aminek sorját keríti egy rövid 10 percz alatt ha török, ha szakad — ugy megesküdnél, hogy annak egyik vezérő férfja áll előtted; pedig ott talán csak a postabélyegeket raggatta a meghívókra. Ott van mindenütt; a gyűléseket felkeresi, ha a föv. legfőltre-esőbb zugában tartják is, csakhogy neve az ujságba kerüljön ha csak oly alakban is, hogy itt voltak ezek meg ezek. — Folyton zsörtölődik, hogy nem méltányolják fáradozásait. Ha azután megszólal és megrázza a »tollát«, ugy nevét két és fél sor alá is oda bigyeszti. És a tartalom, a forma az marad mindég egy és ugyanaz, mint mikor a rigó egyebet sem tanul meg fütülni teljes életében, hogy: »Mégis hunczut« stb., pedig a nyelvét már háromszor vágta fel. . .

Ide állithatnám a »kakukfit«. Ez meg olyan kérem alásan, hogy kiarendálja másnak a »tollát« s ezt oly ügyesen cselekszi meg, hogy alig vehetni észre. Ilyen madarat akart most legközelebb fogni a tudomány-egyetem nagyérdemű dékánja, hanem

élet és vagyonbiztonságot úton-útfélen veszélyeztetik: evvel a jött-ment szédelgők mitsem törődnek, sőt még titkon örülnek neki vagy avval vigasztalják magokat: majd odább állunk bugyrunkkal.

De hogy oly emberek, kik még hisznek Istenben, kikben még van egy kis religió és vallásosság és kik az emberek jólétével még egy kicsit törődnek, hogy az ilyenek az igazi vallásos nevelés ellen az iskolában, az egyháznak egyenes befolyása és nevelési tevékenysége ellen mikép agyarkodhatnak: ez talány volna előttünk, ha nem tudnánk, hogy az emberek közt vajmi kevés a következetes ember.

A religió képezi minden téren és minden politikai, társadalmi vagy egyéb kérdésben mindenkör a legnagyobb háttért. A religió iránti szeretet vagy elleni gyűlölet vezérel és uralg végre is minden emberi törekvést minden közügyet, minden embert.

A religió iránti szeretet vagy elleni gyűlölet adja minden embernek a természetes és igazi döntő okok életirányára, pártállás választására, a közéletben társalkodására és érintkezésére a társadalmi vagy házi életben, valamint egyáltalán erkölcsi életére, szerencsésjére és szerencsétlenségére.

Vajjon tehát szólhat-e valaki a kedves ifjuság iránti gondoskodásról és érdekeltségről, ha annak, az egyetlen földoliban, a religióban való kiképezetetésével nem törődik?

Religió pedig konfessió, határozott hitvallás és határozott religió gyakorlat nélkül teljes lehetetlenség. Ebből pedig egyenest az következik, hogy csak tiszta hitvallásos iskolák gondozhatják jól a gyermekek nevelését.

Hitvallástalan iskolát akarni annyi, mint religiótalan iskolát akarni, ez pedig ismét annyi: nevelőinté-

nem szóta be elég jól a farkát a madárnak s így az tényleg kiarendálta másnak a tollát.

Hasonló szerepkört tölt be — de már több eszprít-vel az, aki bizonyos gyakorlottságra téve szert, sorra veszi a rokontárgyú czikkeket s addig toldoz, fildoz a garde-robeból, amig összeálló ruhadarabokból egybe nem állítja a köntöst... Ennél ugyan gyakran megesisik az, hogy vagy a nadrág szárát szabja nagyobbra és más posztóból vagy a kabát újját a mellényre varrja fel. Szóval ez a madarak szárnyai alól akar feljebb »repülni«. Nem kell hogy épen a sas szárnya alól röpüljön feljebb, »ő« nem olyan válogatós, alábuvík ő más tolla alá is s ha egyszer véletlenül rajta veszt és üldözni kezdik, más alkalommal jobban elbuvík.

A sasról tettem említést... No ez sem mindig oroszlán, néha csak a — bőre. Bár ez a bőr igen gyakran, nagyon ügyesen van kitömve... No de azután vannak komolyabb sasok is, ezektől már azután igazán tanulhat az ember fia, csakhogy ezekre meg senki sem vet gondot, legfeljebb az — irigység...

De most már egyelőre legyen elég a bemutatásokból ennyi. Kifogytunk az időből, de meg hagyjunk másorra is, mert még vár bemutatásra egy-két »udvarképes« alak. A viszontlátásra!

zeteket, nem igazi iskolákat, hanem csak idomító intézeteket akarni. Ilyenekkel pedig igazi ker. kath. szüléket megterhelni és ilyenekbe a ker. kath. gyermeket beröszakolni: ez igazán hallatlan zsarnokság és igazi gonoszság Isten ellen, az emberiség ellen és az emberiség legdrágább kinese, hite és erkölese, földi és örök boldogsága ellen.

Az iskola tehát segítse a gyermeket nevelni vagyis segítse kiképezni és arra vezetni, hogy Krisztus követése által Istenhez lehetőleg hasonló legyen.

Mily dicső feladat! Ha az iskola hódol e feladatnak, úgy tűnik fel ekkor nekem mint az Istennek egy magasztos temploma, hol a gyermekek örangyalai örömeit időznek velök és az Istennek legszentebb szeme is gyönyörködve tekint a nevelők és gyermekekre. Az iskola az Isten számára és az ő dicsőítésére, a mennyei udvar örömeire, az egyes tanítványok, és általában az emberi társadalom földi és mennyei áldására és üdvére munkálkodik. Az ily iskolának van aztán igazi méltósága és kenetsége.

Hogy azonban a nevelést a többször jelzett értelemben gondolja, eme tekintetben az iskolának sok eszközre, sok segítségre van szüksége.

Természetfölötti a nevelésügy, maga az ég a végczélja. Ez okból mindenekelőtt és legelőször is természetfölötti segítségre, isteni kegyelemre van szüksége, hogy azt sikeresen előmozdíthassa.

Magának a nevelőnek e mennyei áldást erkölcsi és imádsága által magára és munkálkodására le kell vonnia és ugyanakkor tanonczeit minden egyebek előtt arra kell vezetnie és készítnie, hogy az Isten kegyelmére méltók és abban részesek legyenek.

A neveléshez alapos és megható és egyuttal léleknevesítő tanítás és oktatás kell, különösen a religióban és ennek szent titkaiban.

Azokban nem maga az oktatás, nem; hanem inkább a megtanultnak nyilvános vallása és gyakorlása, ez — ez nevel és vezet az Istenhez való hasonlatosságra.

Itt kell, hogy a jó példa és a tartós és fáradhatlan vezetés az imádkozásra, az isteni szolgálatban való részvételle, egyéb jó cselekedetek végzésére a nevelőben egyesüljön, hogy a tanítvány akaratát a jóra megnyerje és rászoktassa.

Itt gondos örködés, okosság, szigorúság és egyuttal béketűrés szükséges, hogy a gyermek hibáit észrevegye, fenytse, leküzdje és kiirtsa.

Egy szóval, hogy a gyermekek az Istennek és földi és örök boldogságukra legyenek nevelve és kiképezve, eme tekintetben az iskolának mindenekelőtt hiterkölesős és nevelészetileg kiképzett, komoly és méltó tanítóra van szüksége; azután szükséges a lelkészetnek befolyása, teljes és egész befolyása, tehát hogy a tanoncok részt vegyenek a lelki oktatásban, isteni szolgálatban, szentségekben stb; az iskolának és egyháznak, a tanítóknak és plébánosnak kezét kell fognia, hogy egyesült erővel üzzék a nevelésügyet a fiatal lelkeken; különben nem lesz semmi belőle.

Ha pedig a lelkipásztort kiszorítják az iskolából és nem lehet egyéb benne, mint csak hitoktató; ha az egyháznak a tanítóra, ennek kinevezési minőségére nincs semmi befolyása, lehet az bármilyen vallású; ha a kath. tanító a kath. gyermeket a szép Dicsértések az ur Jézus Krisztus, kath. köszönéséért ütlegekkel fenyegeti; ha az urnapi magasztos körmenettől elvonják a kath. ifjúságot és vizgára parancsolják; ha az iskolából a kath. jellegű könyveket végkép kirekesztik és oly könyveket használnak, melyeket mindenféle, még pogány iskolában is használhatnak; ha az iskolák könyvtárait megrakják katolikus ellenes könyvekkel, és ezekkel a kath. gyermekek kezét és szívét megmérgezik; ha egyszóval az igazi ker. kath. és vallásos szellemet az iskolából számkivetik: akkor az iskolát a nevelő-intézeti jellegtől és evvel igazi méltósága és áldásától tisztára megrabolják. Az iskolát idomító (afféle kutya, löidomító) intézette aljasítják.

És az ily intézethől nem kerülhetnek ki érdemes jó emberek, buzgó keresztények és égi polgárok, hanem czinkosok és emberkinzók.

Az idomított állat szelid, az idomított ember pedig vad, mihelyt az idomítás alól kisikamlík. A vad állatot megfékezzük erővel, az embereket csakis religióval. Aki ezt nem akarja megérteni, majd nagyon is korán el kell hinnie.

A székesfehérvári igazi buzgó ker. kath. hívek és szülék oly ker. kath. iskolákat óhajtanak, minőket a ker. kath. egyház már egy ezer év előtt alapított és évszázadokon keresztül főtartott és a haza és az emberiség áldására vezérlett; igazi hitvallásos iskolák, egyházilag vezérlett iskolák, az egyházzal legszorosabban összefűzött iskolák keltenek minékünk, ilyeneket akarunk. Azt akarjuk, hogy a főpásztor és lelkipásztor ne csak a felnőtteket, hanem a kisdedeket és serdülőket is hiveinek tartassa és szabadon kormányozhassa. Ne vakoló kanál, hanem a kereszt ékesítse és vezényelje iskoláinkat. A székesfehérvári buzgó ker. kath. szülék nem a szabadkőmivességeknek, hanem a hazának, az egyháznak és menyországnak szánták s áldozák gyermekeiket. Ugy van, úgy legyen.

A tanítók nyugdíj-ügye.

(Folyt. és vége.)

5. A tanítóképző-intézetek gyakorló iskoláinak tanítóit az 1885. évi nyugdíj-törvény az állami tisztviselők nyugdíj-szabványai alá helyezte, mi által a tanítói nyugdíj-szabályoknál előnyösebb intézkedések körébe jutottak. A jelen törvényjavaslat az által, hogy a gyakorló-iskolai tanítókat is a tanítói nyugdíj-törvény intézkedései alá óhajtja helyezni, a tanítóság e részének a mellett, hogy egy tényleges jogától szándékozik megfosztani, még érzékeny károsodását is czélozza az által, hogy a mostani 30 évi szolgálati idő helyett 40 évet akar reá róni.

Kiindulva abból a méltányos és igazságos szempontból, hogy a már megszerzett előnyösebb joga

senkinek el ne vétessék: alázattal kérjük a javaslat oly módosítását, hogy a *gyakorló iskolai tanítók az 1885. évi nyugdíjtörvény által adott jogaik élvezetében maradhassanak.*

6. Kérő szavunkat mély tisztelettel bátorkodunk egyuttal felemelni az óvóképezdek tanárainak nyugdíjügyében is. A népoktatásügy ezen munkásait az 1875. évi tanítói nyugdíjtörvény nem zárta ugyan ki a nyugdíjra jogosultak köréből; de belépésüket oly súlyos feltételekhez kötötte, hogy annak megfelelni nem voltak képesek s így a nyugdíj kötelékébe belépni nem tudtak. Mély hálával fogadják tehát az új javaslatot, mely kedvezőbb feltételei által az ő belépésüket is lehetővé teszi. Aggodalmuk azonban tán nem alap nélkül való az iránt, hogy a javaslatnak a mostani formájában törvényerőre emelkedése esetén szolgálati éveik csak ezután, t. i. a nyugdíj kötelékébe lépésük idejétől számítottak s így eddigi szolgálati éveik nem vétetnek figyelembe. Minthogy pedig a multra nézve a nyugdíj kötelékéből való kimaradásukat a teljesíthetlenségig szigorú feltétel idézte elő: tisztelettel kérjük a nyugdíjtörvényben annak kimondását, hogy az *óvóképző tanároknak eddigi szolgálati évei is beszámíthatók*, ha az új javaslat szerint kirótt évi járulékait utólagosan az elmúlt időre is befizetik.

7. Mivel az új nyugdíjtörvény leglényegesebb újítása lesz a nyugdíjnak a fizetés egész összegében való megállapítása: a tanítói nyugdíjaztatásnak legfontosabb kérdései közé tartozik, hogy mely járulékok számítottassanak be nyugdíj-igényes fizetésbe. Az állami és községi iskolák tanítói nyugdíjaztatásánál, kik legnagyobb részt készpénzfizetésüket minden kétség kizárásával tanítói munkájokért élvezik, a nyugdíj megállapítása semmi nehézséggel nem jár. E tekintetben nehézség foroghat azonban fenn a hitfelekezetek által fentartott iskolák tanítóinak nyugdíjaztatásánál, a kik a legkülönfélébb címek alatt s a legkülönfélébb értékekben kapják fizetésüket. Az iskola fentartók az ugynevezett kántor-tanítói állások jövedelmeinek feltüntetésénél általában azt az eljárást követik, hogy a jövedelemnek csak egy jelentéktelen, t. i. készpénzül kijáró részét számítják tanítói fizetésnek, a nagyobb részt pedig a kántori teendők díjaként tüntetik fel. Ez eljárásnak a helyességgel s igazsággal ellenkező volta rögtön szembeötlő, ha meggondoljuk, hogy a kántortanítói állásoknál úgy fontosságra, mint terhelességre a tanítóskodás a főoglalkozás, mely mellett a kántoroskodás csak nagyon is melléktoglalatosságra válik. Nem helyeselhető tehát, hogy e kettős munkadíjazásában a mellékágra számítottassék a fizetés aránytalanul nagyobb része, s így a kántortanítók a nyugdíjaztatásnál is az iskolafenntartók e nem helyes megkülönböztetése következtében rövidséget szenvedjenek. Alázatos véleményünk szerint a nyugdíjügynek ez a része az által nyerné a leghelyesebb s legigazságosabb megoldást, ha a kántortanítók fizetése osztatlan egészen vétetvén, a nyugdíj alaphoz ezen teljes fizetésük arányában járulnának évi befizetéseikkel s *nyugdíjuk is a kántortanítói fizetés egész összegében állapíttatnék meg.*

Miért is mély alázattal esedezünk a javaslat illető paragrafusának ily értelemben való módosításáért külön is felemlítésével annak, hogy *a hol a felekezeti iskolai tanító a vallásoktatásért külön díjazásban részesül, az ezért járó fizetése beszámíttatik a nyugdíjösszegbe.*

8. Végre hódoló tisztelettel kérjük, hogy *a hadköteles tanítóknak mozgosítás alkalmával a hadi szolgálatban töltött idejük oly beszámítás alá vétessék, a mint az 1885. évi nyugdíjtörvény az állami tisztviselők ugyanilyen hadi szolgálati idejére vonatkozólag intézkedik.*

9. Az özvegyek és árvák ellátására vonatkozó részéről a javaslatnak, a midőn ismételtlen is hálaunk kifejezésével emlékezünk meg: ha a tanítósság összessége szempontjából nem lényeges is, de egyesekre nézve igen fontos két részletügyet ajánlunk a magas Képviselőház nagybecsű figyelmébe.

Az 1868. évi 38. törvény 140. §-a rendel: „A tanító halála esetén özvegye és árvái a halálozás napjától számítandó fél évig az egész fizetést és lakást élvezik.“ Előfordultak esetek, hogy felekezeti iskolák hatóságai e törvényszakasz által rájuk rótt kötelezettség alól azzal vonták ki magukat, hogy ez a rendelkezés csak az állami és községi iskolákra vonatkozik. Az ily félremagyarázás megakadályozhatása végett alázattal kérjük a magas Képviselőházat: kegyeskedjék az 1868. 38. t.-cz. 140. §-át az új nyugdíjtörvény szakaszai sorába is felvenni azzal a világos megtoldással, hogy ezen intézkedés bármely jellegű iskola fenntartójára kötelező.

10. A másik fontos részlet az 1875. 32. t.-cz. 13. §-ára vonatkozik, mely az özvegyi segély feltételül kiköti, hogy a nő a férjénél több mint 20 évvel fiatalabb ne legyen. E rendelkezés következtében oly szomorú esetek fordulhatnak elő, hogy 20—25 évi házasság után elhalálozott tanító özvegye nem nyerhet özvegyi segélyt, ha férjénél pl. 21 évvel fiatalabb. Pedig ugyanazon törvény szerint a férjével még egy évig sem élő nő is igényt tarthat az özvegyi segélyre, sőt bizonyos esetben ezt még az elvált nő is élvezheti. Ezen, méltányosnak egyáltalán nem mondható megkülönböztetés megszüntetése végett tisztelettel esedezünk a 13. §. ezen, a korkülönbségre vonatkozó rész törléséért.

11. A magyar tanítósság nagy megnyugvására fog szolgálni, kötelességei hű teljesítésére egyik legfőbb serkentő lesz az a jóleső tudat, hogy esetleg gyámol nélkül maradó árvái biztos menedékre találnak az árvaházi nevelésben. Hálásan jelentjük ki az idevágó intézkedést a javaslat egyik fénypontjának. S ha mégis némi megtoldását kérjük e szakasznak, ez által csupán azt óhajtjuk, hogy minden eshetőséggel szemben biztosítva legyen az új törvény e szakaszának intentiója. A javaslat 8. §-ának második bekezdése ugyanis ekként van szövegezve: „A teljesen szülőtlenn és vagyontalan árvák 3 éves koruktól kezdve árvaházakban neveltetnek.“ Minthogy e szövegezésből könnyen az volna

kimagyarázható, hogy a szülőtlenn és vagyontalan árváknak minden körülmények között okvetlenül árvaházakban kellene neveltetniök, a mi pedig bizonyára nem intenciója a javaslatnak: mély tisztelettel kérjük a szakasz e részének oly módosítását, hogy — a teljesen szülőtlenn és vagyontalan árvák azon esetben, ha neveltetésükről anyagi és erkölcsi biztosítékokkal rendelkező magánosok nem gondoskodnának, árvaházakban neveltetnek.

A javaslat ugyanezen 8. §-a második részében a szabadelvűség és humanitás érvényesülését örömmel látja a tanítósság, amennyiben a gondoskodás nincs meglagadva az oly tanító gyermekeitől sem, »aki saját hibája miatt nyugdíját elvesztette vagy ilyet nem is nyert.« Ezzel azonban ellentétben áll az 1875. 32. t.-cz., sem nem módosított, sem hatályon kívül nem helyezett 26. §-a, mely szerint »a nyugdíj-jogosultságokat elvesztett szülők gyermekei nem tarthatnak igényt segélypénzre.« Nehogy e két intézkedés a gyakorlatban zavarokra, nehézségekre adjon okot: mély tisztelettel kérjük a két szakasznak egymással összhangba hozatalát.

12. Legvégül teljesítjük azon fontos kötelességünket, hogy a magas Képviselőház nagybecsű figyelmébe ajánljuk a törvényjavaslat azon részét, mely a nyugdíjalap új jövedelmül tervezi a tanulók által fizetendő 15 krnyi díjakat is. Midőn e 15 krajczáros jövedelmi forrásnak teljes mellőzését a legnagyobb alázattal kérjük, a magyar tanítósság összességének leghőbb óhaját fejezzük ki a magas Képviselőház előtt.

A tanítói állás s ezzel együtt az iskola tekintélyének egyik legfőbb kisebbitője eddig is az a körülmény volt, hogy a tanítói szolgálat értékét az apró-cseprő, krajczáros illetmények után mérlegelték. Népoktatásügyünk újabb korszakában ez a körülmény időről-időre haladt az elenyészedés felé. Rendkívül hátrányosnak, mert a régi állapot felé való indulás színezetét mutatónak tartanók, ha a tanító nevével kapcsolatos ezen 15 krajczáros megadóztatással alkalom szolgáltatnának a kicsinyesek után ítélő közönségnek arra, hogy a tanítói szolgálat értékéről alkotott, s mindig kísértő kicsinylő felfogása újabb táplálékot nyerne. A nyugdíj-alap jövedelmének ez által elérendő némi emelkedését lehetetlen fontosabbnak tartanunk annál az erkölcsi veszteségnél, a mely az iskola és tanítói szolgálat tekintélyét a tanulók illetően megadóztatása által érhetné. Miért is ismételtlen esedezünk a magas Képviselőház előtt a nyugdíjalap ezen jövedelmi forrásának teljes törléséért. Ha a nyugdíjügyre vonatkozó óhajaink teljesíthetése úgy kívánna, a tanítósság szívesebben, készségesebben, örömelebb vállal inkább önmagára a tervezettnél nagyobb terhet, csak hogy nyugdíjügyünk egyrészt óhajainknak megfelelően, másrészt akként rendeztessék, hogy semmi se legyen, a mi ugy is lassu haladásu iskolaügyünk helyes irányu fejlődése útjában akadályul szolgálhatna.

Miután mindezekben a magyar tanítósságnak a nyugdíjügyre vonatkozó óhajait a magas Képviselőházzal megismertetni szerencsénk volt, előadott

kérelmeink iránt ismételtén s együttesen is esedezünk a magas Képviselőház jóindulatáért.

Azon meggyőződésünk, hogy nyugdíjügyünknek alázatos kérelmeink szerint való rendezése útjában anyagi akadály nem áll, reményünket erős hitté változtatja az iránt, hogy a magas Képviselőház előtt kérelmeink biztos meghallgatásra találjanak.

Magunkat s ügyünket a magas Képviselőház kegyeibe, jóindulatába ajánlva, legmélyebb tisztelettel maradunk

Budapesten, 1891. évi november hó 1-én

a Mélyen tisztelt Képviselőházunk
alázatos szolgálói,

a »Magyarországi Tanítók Országos Bizottsága«
nevében:

Koncsek Lajos,
titkár.

Lakits Vendel,
elnök.

Levelezés.

Budapest, 1891. nov. 29.

Igen tisztelt Szerkesztő úr!

Csak a minap jutott tudomásomra, hogy becses lapja ez évi 37-ik számában »Az igazság érdekében« cím alatt »Egy jelenvolt« elégedettségének ad kifejezést a budai tanító-egylet bíráló bizottságának jelentése fölött.

Nekem, mint a bizottság volt előadójának, kötelességem a támadásra felelni, kérek tehát az alábbi sorok számára egy kis helyet. Nem védekezni akarok, mert erre egyrészt szükség nincs, másrészt álarcos támadóval szembe nem állok; de mert tudom, honnan fúj a szél, hát »az igazság érdekében« én is elmondom mondkámat.

Amit a bevezetésben az egyesületek korhadt beléletéről mond, azt aláírják velem együtt mások is, de hogy vannak kivételek is, azt talán a jelenvolt sem tagadhatja, ha annyira »igazságos« akar lenni. E kivételek közé bátran sorozható az az egyesület is, melynek 21 évi működésében nem talált még eddig senki semmi gáncsolni valót, kivéve a »jelenvolt«-at. »Csunya madár az, a melyik a saját fészkebe piszkít.« Azt mondja, aki az ő vádjait nem hiszi, menjen a gyűlésekre s a szerzett tapasztalatok nyomán mondjon ítéletet. A budai egyesület gyűlésére eljöhét bárki emberfia, csak jó benyomással fog távozni.

Ami ehát az egyesületi életet illeti, a jelenvolt nem oda vágott, a hová nézett. Ha kancsalitna, nem csodálkoznám rajta.

De térjünk át arra, ami a jelenvoltnak fáj — a bíráló bizottsági jelentésre. Egy idő óta nagyon divatba jött, hogy a pályázók nincsenek megelégedve a bírálatokkal s elégedettségükben neki mennek a bírálóknak. A szóban forgó eset egy újabb bizonyíték erre nézve.

A jelenvolt kifakadásait, mely szerint a bíráló bizottságot tehetetlennek, lelkiismeretlennek stb. mondja, a legnagyobb flegmával — a milyennel a jelenvolt nincs megáldva — veszem tudomásul s csak a következőkre szorítkozom.

A pályakérdés oly gyakorlati művet kívánt, mely a kezdő tanítónak is vezérfonalul szolgáljon arra nézve, hogyan kerülje a jelenben divó lélekölő földrajzi oktatást, nem pedig elméleti művet, amilyen elég áll rendelkezésünkre s a melylyel úgy sem érnénk czélt.

Az első mű pedig éppen ezt dolgozta ki dicséretesen, a gyakorlati rész testvérek közt megér egy fagarast. A második mű már jobban felfogta tárgyát, amennyiben az elméleti részben csak néhány legfontosabb elvet említ s rögtön áttér a gyakorlatra, mely az előbbinél többet ér ugyan, de nem ajánlható vezérfonalul, amennyiben lezkei nem vallanak praktikus tanítóira, hasonlítani az eddigi eljárásokhoz, a megye ismertetése pedig éppen oly

száraz, mint az tankönyveinkben látható. A harmadik műre vonatkozó jelemtésnél a jelenvoltnak alighanem fülén ment keresztül a mézes madzag, azért hallott csak ennyit: »Ez a mű csak külső csim tekintetében üt el a másodiktól«. Mindakettőtől elütött az, különösen az első-től, melyen nagyon meglátszott, hogy sok légy vehette körül az írók több havi fáradságos munkája közben. — Meg vagyok írva továbbá, hogy nagyon gyakorlott íróra vall a mű irálya. Különösen kiemeltük a feidolgozandó tananyagnak havonkinti részletes beosztását s a segéd-eszközök felsorolását, mely dolgokról a másik két műben említés sincs téve. A gyakorlati része azonban nem elégitette ki a bizottság többségét.

Látja most a jelenvolt a különbséget? Az a nagy dicséret tehát, melyet hallani »vélt«, csak az elméleti részre vonatkozott, no meg a több hónapi munkásságra.

Lelkiismeretünk nagyon is nyugodt, mert nem blamáltuk azt az egyesületet, melyet előttünk még senki se blamált. Szegénységi bizonyítványt meg csakis akkor állítottunk volna ki magunkról, ha megfontolás nélkül odaitéljük a pályadíjat.

Biztosítom a jelenvoltat, ha más bizottság vette volna kezébe a gyengébb műveket, úgy kiporolták volna, hogy hirmondó lap sem maradt volna meg belőlük. Mi még nagyon kiméletesen bántunk el — különösen az elsővel — mert nem akartunk szörzsálhasogató kritikus színében feltűnni.

Arra nézve, hogy a választmányhoz visszautasított munkák jövő sorsára vonatkozólag fentartja mondani valóját, csak annyit mondok, hogy akkor találkozunk Philippinél. »Egyelőre ennyit« — hogy a jelenvolt szávaival éljek.

Fogadja különben szánalmas mosolyomat s ama jóakarátú figyelmeztetésem, hogy ne bántsa a budai tanító-egyletet!*)

A mélyen tisztelt szerkesztő úrnak tisztelője

Velösy Lipót.

VEGYESEK

Roskoványi-ünnepélyek Trencsénben. A mindenkor alapos (??) liberális lapok már a mult hetén, még nov. 27-én ünnepelték Roskoványinak negyven éves püspöki jubileumát, tényleg azonban nov. 30-ika volt ez örömteljes nap. Az ünnepségek központja természetesen Nyitra volt, de az egyházmegye többi városai is iparkodtak kegyeletük adóját leróni. Így Trencsén sz. kir. város üdvözölő iratot intézett az ünnepelthez. A kath. legényegylet pedig nov. 29-én d. u. 5 órakor tartotta jubileumi ünnepélyét a föllobogózott városház dísztermében. A distingvált hölgy- és férfiközönség mindenképen megvolt elégedve és nem győzte eléggé bámulni a lát anyanyelvű legények magyar szavalatait meg énekeit. Hja! ilyen ám a katolikus hazafiság! Két fölolvasás is tartatott; az egyikben Roskoványi mint főpap, tudós és emberbarát, a másikban mint valódi, hivalkodás nélküli hazafiságnak példaképe volt ismertetve. (Az első felolvasást jövő számunk hozza. — Szerk.) Magán a jubileum napján pontifikális mise volt a plébánia templomban, melyen az összes hatóságok képviselve voltak. Utána a gimnázium tartotta alkalmi ünnepélyét, hol Krasznianszky K. tanár igen szép beszédet mondott az ifjusághoz. Kedves befejezője volt az ünnepnek a szent Vincze-testvérek

*) Szivesen adtunk helyet e válasznak éppen az »Igazság érdekében«, de meg kell jegyeznünk, hogy az »Egy jelenvolt« vádjait csak akkor adtuk ki, midőn azokat több oldalról is erősíteni hallottuk. Szerk.

leánynevelő-intézetében. Az erre kiszemelt tanterem valóságos kápolnává lőn átalakítva s a virágdísz között függött a szent öregnek képe. Mindkét oldalról fehérruhás leánykák álltak, mintegy jelezvén az angyali karokat, melyek az Isten szíve szerinti főpap lelkét az örök boldogság honába vezetni fogják. Itt is a nemrégén tót leánykák magyar szavalatai s énekei fűszerezték az ünnepély műsorát. A jó Isten tartsa meg e valódi főpásztort!

A helyzet. A tanítók gyöngyéletét, melyet a jelen nyugdíj és a kilátásba helyezett fizetés javaslat, minden bizonnyal (??) csak emelni fognak, találoán illusztrálja a decz. 3-án megjelent »Mátyás Diák« cz. éleztap. »A helyzet« czim alatt két kép-

ben. Az *egyiken* elegánsan berendezett lakásban dús ebéd mellett ül a hivataloszolga élete párjával. A férj így szól: Jól van asszony. Holnap azonban vadpecsenye is legyen az asztalon, és finomabb bor. Azután süteményekről se feledkezzél meg. — A *másikon* üres asztal mellett ül a néptanító kenyérral kezében, felesége és két gyermeke. A férj így sóhajt: Ma ugyan boldogok vagyunk, mert még kenyérünk van és só is jut hozzá. De hát lesz-e holnap? Azért hát nem kell sokat enni, mert a kenyér drága.

LAMPEL R. (Wodianer F. és Fiai)

cs. és kir. udv. könyvkereskedés kiadásában (Budapesten, Andrásy-út 21. sz. a.)

megjelent ifjusági iratok és képeskönyvek.

Magyar Népmondák.

Az ifjuság számára feldolgozta

Radó Vilmos.

Ebner Lajos képeivel.

Ára 2 frt 80 kr.

TÜNDÉREK

között.

Mesekönyv számos színes és fekete képpel.

Irta: Bánfy János.

Ára díszkötésben 1 frt 40 kr.

LEGSZEBB REGEFÜZÉR.

Mesekönyv számos színes és fekete képpel.

Irta: Bánfy János.

Ára díszkötésben 1 frt 40 kr.

Ujabb nemzeti DALKÖNYVECSKE.

Jelenkori költők verseivel.

Összeállította: RADÓ ANTAL.

Ára 1 frt 20 kr.

Díszkiadás 3 frt 60 kr.

Emlékiadás 5 frt.

EZEREGYÉJSZAKA

A legszebb keleti regék gyűjteménye. — Irta:

RADÓ ANTAL.

Számos színes és fekete képpel.

Ára 1 frt 80 kr.

BUSCH.

Ugri Matyi a vészmadár.

MARCZI és MISKA.

Két humorisztikus képeskönyv.

Egy-egynek ára 1 frt 80 kr.

TERMÉSZETTUDOMÁNYI OLVASMÁNYOK.

Szerkesztik:

Hankó V. és Szerényi Hugó.

Művészeti inicizalékkal Györök Leó-tól. Számosképpel.

Ára 2 frt.

Díszkötésben 2 frt 40 kr.

KIS ALMANACH.

7—12 éves gyerm. számára. 20 magyar író eredeti meséivel. Szerkesztette:

Bródy Sándor.

Ára kötve 1 frt.

Ajándékiadásban 1 frt 50 kr.

Egyszer volt, hol nem volt.

A legszebb mondák, regék és kalandos történetek gyűjteménye. — Irta: Bánfy János.

Számos színes és fekete képpel.

Ára díszkötésben 2 frt 40 kr.